

ИЛИЈА РАЦИЋ*

Министарство унутрашњих послова
Републике Србије

НЕНАД РАДОВИЋ**

Криминалистичко полицијска академија
Београд

УДК 343.98:341.3

Прегледни рад
Примљен: 05.05.2018
Одобрен: 29.05.2018
Страна: 365-373

КРИЈУМЧАРЕЊЕ КОКАИНА У ЕВРОПИ ОД СТРАНЕ БАЛКАНСКИХ ОРГАНИЗОВАНИХ КРИМИНАЛНИХ ГРУПА***

Сажетак: Кријумчарење и илегална трговина кокаина се рангира међу пет најпрофитабилнијих послова данашњице, којом се баве високоорганизоване криминалне групе које карактерише затвореност, хијерархијска и стриктна подела улога и делатност у међународним оквирима. Представља извориште других криминалних активности, пре свега као финансијска потпора за вршење разних организованих облика финансијског криминала, корупције и "прања новца", али и за кријумчарење ватреног оружја, крадених возила, трговине људима. Дуг процес транзиције и социо-економског опоравка, али и наслеђе прилика које су владале током конфликта на простору бивше Југославије, утицале су на развој одређених облика организованог криминалног деловања и учвршћивање његових веза на балканском простору. У ланцу кријумчарења дрога укључене су бројне и то изузетно добро организоване криминалне групе у свету, међу којима су једне од најјачих и најорганизованијих које потичу са ових простора, тзв. балканске организоване криминалне групе. За земље Западног Балкана као што су: Србија, Хрватска, Босна и Херцеговина и Црна Гора кријумчарење кокаина од стране ових група представља озбиљну претњу. Иако транспорт кокаина већином реализују далеко од Балкана, опасност представља „прљав новац“ стечен кријумчарењем кокаина који се враћа вођама или утицајним члановима организоване криминалне групе. На овај начин вође и утицајни чланови ове групе у земљама порекла, увећавају своју моћ и богатство и тако стечен новац легално улажу у привредне токове у земљама Балкана. Овакву криминалну активност је тешко повезати са кривичним делима извршеним у иностранству.

Кључне речи: балканске организоване криминалне групе, кријумчарење, илегална трговина, кокаин

* ilija.racic5@gmail.com

** nenad.radovic@kpa.edu.rs

*** NARCO-MAP; HOME/2015/ISFP/AG/TDFX/8742; Improving knowledge on NPS and opiates trafficking in Europe; Project developed with the financial support of the European Commission – Transnational initiatives to fight trafficking in drugs and firearms – DG Justice/DG Migrations and Home Affairs - The Narco-Map project is co-financed by the European Union under the ISF Instrument of Justice programme.

Овај рад је резултат реализовања научноистраживачког пројекта „Криминалитет у Србији и инструменти државне реакције“, који финансира и реализује Криминалистичко-полицијска академија у Београду, циклус научних истраживања 2015-2019. година.

Уводне напомене:

Организовани криминал представља константан и ефективан вид експлоатације тржишта, односно потражње која постоји у некој земљи, а који подразумева континуирано вршење кривичних дела од стране организованих криминалних група усмерених како на осигуравање профита, тако и избегавање кривичне одговорности. Према извештају Европола на подручју Европске уније је активно око 5000 организованих криминалних група.¹ Највећи број у свом саставу има чланове различитих националности (70%). По моделу организације, више од 40% организованих криминалних група има *мрежни тип* структуре, под којим се подразумева хијерархијски успостављена организација, која има за циљ да заштити чланове организованих криминалних група. Карактерише је унутрашња дисциплина заснована на интерним санкцијама и динамичности у функционисању системом. Поједини чланови организованих криминалних група нижег и средњег ранга немају непосредни контакт са главним организаторима и често се регрутују из структура „малолетничких деликвената“ или из затворске популације и задужени су за „најпрљавије послове“, тако да се често једино они експонирају у вршењу криминалних послова.² Организатори и финансијери нису у непосредном контакту са извршиоцима, тако да је веома тешко доказивати њихово учешће у организованом криминалу. С друге стране, профитабилност послова мотивише нове чланове да се укључе у криминалне активности организованих криминалних група.³ Штета настала вршењем кривичних дела је огромна. Транснационални организовани криминал је у 2009. години генерисао 870 милијарди долара - што одговара 1,5 % светског GDP.⁴

У последње две деценије земље Балкана се суочавају са значајним безбедносним проблемима, укључујући кријумчарење и илегална трговина дрогом, која и даље представља један од најопаснијих и најпрофитабилнијих облика организованог криминала. Као један од разлога наводи се стална потражња за дрогом на тржишту Западне Европе, што додатно подстиче организоване криминалне групе да наставе или појачају интензитет криминалних активности кријумчарења и продаје дрога, како на међународном, тако и на локалном тржишту. Геотранзитни положај Западног Балкана погодује присуству развоја организованог криминала која се може посматрати превасходно као транзитно подручје, али и као подручје крајњег одредишта и порекла деловања организованог криминала. Дуг процес транзиције и социо-економског опоравка, али и наслеђе прилика које су владале током конфликта на простору бивше Југославије, утицале су на развој одређених облика организованог криминала и на деловање и учвршћивање његових веза на балканском простору.⁵

¹ European Police Office, The EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA), Hag, 2017.

² European Police Office, The EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA), Hag, 2013.

³ European Police Office, The EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA), Hag, 2017.

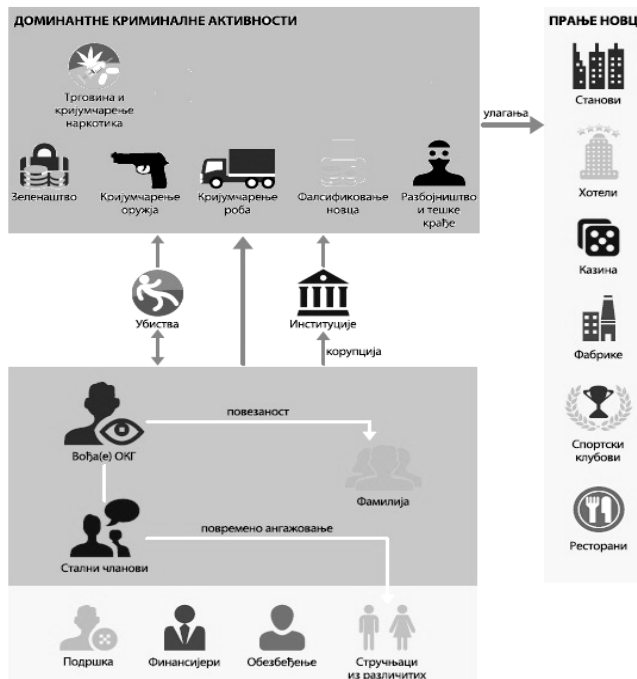
⁴ United Nations Office on Drugs and Crime, *Estimating Illicit Financial Flows Resulting from Drug Trafficking and Other Transnational Organized Crimes: Research Report*, Vienna, October 2011.

⁵ Детаљније погледати на сајту Министарства унутрашњих послова (www.mup.gov.rs): „Процена претње од тешког и организованог криминала“, Београд, 2015. година

На територији Републике Србије делује 58 организованих криминалних група високог (8,6% од укупног броја), средњег (44,8%) и ниског нивоа организованости (46,5%). Од укупног броја, 86,2% организованих криминалних група се бави кријумчарењем и илегалном трговином дрога.⁶

Профил балканских организованих криминалних група

Балканске организоване криминалне групе су класификоване у групу високог нивоа организованости која делују на националном и међународном нивоу. Криминалну активност спроводе у земљама порекла кокаина, као организатори и пружаоци услуга организацијама за прекоокеански транспорт из Јужне Америке или преко Западне Африке, већином директно до лука у Западној Европи, а у мањем обиму преко територије Југоисточне Европе, при чему остварују сарадњу са иностраним организованим криминалним групама.⁷ Просечна старост чланова балканских организованих криминалних група је око 40 година и сви су мушког пола и чине је у највећем броју држављани Западног Балкана и то: срби, хрвати, црногорци и бошњаци. Страни држављани чине 20% и најчешће се ради о држављанима са простора Јужне Америке и Шпаније.⁸

Графикон 1. Мрежна структура балканских организованих криминалних група

⁶ МУП Р Србије, *Процена претње од тешког и организованог криминала*, 2015, стр. 123.

⁷ МУП Срне Горе, Управа полиције: „Процена опасности од тешког и организованог криминала у Републици Српској Гори, Подгорица, 2013.

⁸ Детаљније погледати на сајту Министарства унутрашњих послова (www.mup.gov.rs): „Процена претње од тешког и организованог криминала“, Београд, 2015. година

Чланови групе делују заједно дужи низ година и поред кријумчарења и илегалне трговине дрога врше и друге криминалне активности као што су кривична дела са елементима насиља (убиства и изнуде), кријумчарење ватреног оружја, кријумчарење и растурање фалсификованог новца, разбојништва, тешке крађе, преваре, зеленаштво, крађе моторних возила, прање новца, као и злоупотребе службеног положаја и пореске утаје. Свака недисциплина у спровођењу договорених активности, као и откривање организоване криминалне групе и заплене кокаина, доводе до међусобних обрачуна и ликвидација чланова ових група на територији Републике Србије, у земљама у окружењу, али и у земљама порекла кокаина (Јужна Америка). Поред тога, планиране и добро организоване ликвидације, дешавају се најчешће у посебно одабрано време и на јавним местима, како би послали јасну поруку супротстављеним организованим криминалним групама, што изазива и узнемирење грађана и утиче на њихов осећај сигурности. Након откривања организоване криминалне групе долази до борбе за превласт и освајање „упражњеног“ места, вршењем кривичних дела са елементима насиља, укључујући и ликвидацију чланова супротстављене организоване криминалне групе у Србији. При томе, користе погодности близине границе за брзо напуштање територије Републике Србије након извршеног кривичног дела. Ради лакшег кретања и вршења кривичних дела у иностранству чланови организованих криминалних група прибегавају званичној промени идентитета (8,5%), док мањи број користи лажна документа за идентификацију. Финансијска моћ организованих криминалних група је велика, с обзиром на то да скоро половина чланова поседује покретну, непокретну имовину и велика финансијска средства, тако да је посредно и коруптивни утицај према представницима државних и локалних јавних служби на високом нивоу.

Руте кријумчарења кокаина у Европи од стране балканских организованих криминалних група

Балканске организоване криминалне групе кокаин кријумчаре из Јужне Америке у Европу, преко Атлантика, ваздушним и поморским путевима. Вишетонске пошиљке путују морем из Аргентине, Бразила, Чилеа, Колумбије, Еквадора, Перуа и Венецуеле у Шпанију и Португал, преко великих лука у Холандију и Белгију до већих контејнерских лука у Немачкој, Француској, Италији и Великој Британији. Иако поморске пошиљке изазивају највише проблема, јер у сваком тренутку могу превести велике количине, тешко их је открити. Исто тако курири, као и превоз робе ваздухом, играју важну улогу.¹⁰

Постоје три главна поморска пута ка Европи:

- северни пут (који иде преко Кариба и Азорских острва ка Португалу и Шпанији);
- централни пут (из Јужне Америке преко Зеленортских острва или Аутономне регије Мадеира, и Канарских острва ка Европи) и

⁹ МУП Р Србије, *Процена претње од тешког и организованог криминала*, 2015, стр. 34.

¹⁰ UNODC, *World Drug Report*, 2014.

- афрички пут (из Јужне Америке ка Западној Африци, а одатле углавном ка Шпанији и Португалу), који одавно привлачи међународну пажњу.¹¹

Пут кроз Западну Африку углавном води кроз земље Гвинејског залива, Сахелску и Сахарску област, а неко време је служио за претовар, препакивање и складиштење кокаина из Јужне Америке, (посебно Венецуеле), намењеног, углавном, тржишту Европске уније. Поред Иберијског полуострва, преваходно Шпаније, као традиционално главне тачке уласка кокаина у Европу, примарне улазне тачке су постале и Холандија, Белгија и Француска, уз земље западне Африке као транзитне тачке. Процењује се да су се појавиле нове руте за илегалан унос кокаина у Европу, о чему сведоче веће заплене регистроване у области Црног мора и источно-балтичког подручја. Иако Западна Африка остаје кључни транзитни регион за кокаин из Јужне Америке у Европу, кокаин се пребацује преко Западне Африке и на Западни Балкан, пре кријумчарења у земље Европске уније.¹² При томе користе се утврђене руте, методе транспорта и курирске мреже успостављене за трговину канабиса. То сугерише, да се криминалне мреже за снабдевање Европе кокаином брзо прилагођавају мерама спречавања кријумчарења, на шта указује дислокација рута и путева кријумчарења, али и нове методе кријумчарења. Балканско - црноморска рута, где се запленају знатне количине кокаина, углавном сакривеног у контејнерима, постаје актуелна последњих година, уз већу умешаност балканских организованих криминалних група.¹³

Modus operandi балканских организованих криминалних група у кријумчарењу кокаина у Европи

Балканске организоване криминалне групе кријумчаре кокаин преко курира из земаља Јужне Америке у специјално припремљеном пртљагу за ту прилику у телесним шупљинама, (најчешћи пример су гутачи), путем поштанских пакета и коришћењем такозване "брзе поште".¹⁴ Све више користе системску корупцију дуж читавог ланца кријумчарења кокаина у Европску унију, јер одржавање широке мреже корумпираних службеника обезбеђује кријумчарима приступ европском тржишту на више улазним тачкама, укључујући главне луке и аеродроме. Прилагодљиве су и брзо се пребацују на путеве и улазне тачке као одговор на активности органа за спровођење закона. Користе разне начине транспорта кокаина, укључујући индивидуалне курире, ваздушни транспорт, поморске контејнере и бродове за крстарење. Илегална трговина

¹¹ UNODC, World Drug Report, 2015.

¹² EUROPOL, SOCTA, An update on serious and organised crime in the EU, 2015.

¹³ EUROPOL, EU Drug Markets Report, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2015.

¹⁴ Кријумчарење кокаина „брзом поштом“ најчешће се спроводи применом „даркнет“ (dark net) услуге путем онлајн комуникације, али су заступљене и нове методе сакривања – софистициране хемијске технике које укључују инкорпорирање кокаина у легитимне производе, ради касније секундарне екстракције у Европи. Дана 17.08. 2017. године службеници Управе полиције и Управе царине Републике Црне Горе су у заједничкој акцији запленили кокаин укупне тежине око 500 грама који је био послат „брзом поштом“ из Перуа (Јужна Америка) за Црну Гору. Кријумчари су злоупотребили токове протока робе преко фирми које се баве шпедицијом легалних пошиљки у намери да запленају кокаин буде стављен у промет на подручју Црне Горе.

кокаином од стране ових група у великим контејнерским пошиљкама је била у значајном порасту последњих година и већина кокаина заплешеног у Европској унији је пронађена управо у контејнерима. Због бројних акција у којима су пресретане и заплешене велике количине кокаина на бродовима који саобраћају ка Европи, овај начин кријумчарења је делом замењен новим модусима. У том циљу је покушај, да се успостави контрола над целим ланцем превоза – од поласка до доласка на крајње одредиште Европске уније, систематским регрутовањем корумпираних радника у већим лукама, како би се повећала њихова флексибилност и способност да пребаце кокаин када је то потребно. Неке луке су посебно осетљиве на ове изазове, због недостатка кадрова за скрининг, лоших услова рада или слабе безбедности терминала.¹⁵

У неким ситуацијама користе софистициране методе скривања, укључујући и уграђивање кокаина у различите материјале како би кријумчарење било неоткривено. Неке од метода подразумевају инкорпорирање у импланте, што укључује хируршке интервенције на куририма и представља значајан ризик по њихов живот. Ефикасност кријумчарења је потпомогнута коришћењем савремене технологије, као што су комуникациона средства, затим "дарк нет" услуге путем онлајн комуникације, клауд технологије или GPS-фарови за праћење контејнера, као и за опоравак пошиљке бачене у море.

Балканске организоване криминалне групе играју све важнију улогу у кријумчарењу кокаина у Европи, и у директној су спрези са добављачима. Колумбијске групе више немају монопол на тржишту кокаина, већ укључујући организоване криминалне групе из земаља тржишта кокаина, директно проширују тржиште и обезбеђују коришћење истих рута за кријумчарење различитих врста дрога у супротном правцу.¹⁶ Настањују се у земљама Европске уније како би олакшали сарадњу са балканским организованим криминалним групама. Илегалну трговину кокаином организоване криминалне групе карактерише удруживање заинтересованих група из различитих делова света и подела плена, ризика и трошкова.

Вођење легалних послова или инфилтрирање у легалне токове како би се олакшала илегална трговина кокаина и прање новца је заједнички именитељ за балканске организоване криминалне групе. Оне поседују или имају контролу над предузећима која се баве транспортом, риболовом и увозом/извозом воћа, поврћа и друге робе. На пример, трговина егзотичним воћем нуди веома добро покриће за извоз кокаина из Јужне Америке у Европу, због великих количина које се транспортују и кварљиве природе те робе. Расположиви подаци указују да организовани криминал све више користи контејнере за превоз не само кокаина већ и хероина, канабиса и прекурсора за производњу синтетичких дрога. Један од пожељних метода за отпремање кокаина у контејнерима, тзв. "rip-offmodel".¹⁷

¹⁵ Детаљније погледати на сајту Министарства унутрашњих послова (www.mup.gov.rs): „Процена претње од тешког и организованог криминала“, Београд, 2015. година

¹⁶ European Police Office, The EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA), Hag, 2013.

¹⁷Rip-offmodel: "rip-off" је методологија којом се легитимни транспорт, обично контејнерима, користи за кријумчарење кокаина (нарочито) из земаља порекла или лука које служе за претовар у земље одредишта. У "rip-off" случајевима, ни пошиљалац ни прималац нису свесни да се њихова испорука користи за кријумчарење нелегалног терета.

На пример, од крајње цене по једном килограму кокаина, просечне уличне вредности 75-80.000 еура у Западној Европи, учешће свих у производном и кријумчарском ланцу је следеће: 2% или 1500-2000 еура одлази произвођачима и продавцима у Јужној Америци, 25% или 18-20.000 еура одлази на претовар прекоокеанског транспорта и унос у Европу, 17% или 12-13.000 еура одлази на складиштење, продају и дистрибуцију локалним дилерима, а 56% или 42-45.000 еура одлази уличним дилерима за продају крајњем кориснику на тржишту. Ако претпоставимо да једна балканска организована криминална група, радећи за друге групе (пружа услуге набавке, транспорта, уноса у Европу, складиштења и испоруке до дилера на циљано Западноевропско тржиште) у току године из неколико пута пренесе укупно 500-1000 килограма кокаина (око 1 промил светске производње) могу да остваре годишњи профит између 15 и 30 милиона еура. Уколико иста организована криминална група на западноевропском тржишту учествује и у мешању и препакивању може да дуплира количину и повећа укупан профит на 30-50 милиона еура годишње. Учешће у уличној продаји на локалном нивоу у западноевропским градовима повећало би истој организованој криминалној групи профит на 70 до 100 милиона еура годишње.¹⁸

Када су у питању друге криминалне активности организованих криминалних група из Србије, оне се доводе у везу са прањем новца, изнудама као и извршењем најтежих кривичних дела против живота и тела. Последице извршења ових кривичних дела уочавају се путем токова новца који се улаже у легалне послове и на тај начин угрожава монетарни систем. Прљав новац инвестирају у куповину, узимање под закуп и преузимање појединих предузећа, пољопривредног земљишта и других непокретности на територији Републике Србије, као и у финансирање пословања тако купљених и преузетих предузећа, а све са циљем превођења тог прљавог новца у легалне токове и прикривање његовог незаконитог порекла и стварних власника (Делибашић, 2013: 76). Финансијски јаке, организоване криминалне групе улажу новац у коруптивне радње према запосленима у државним органима и органима за спровођење закона како би се приближили информацијама које су усмерене против њиховог криминалног деловања. Нису ретки ни случајеви извршења кривичних дела убиства као модуса за освајање тржишта или уклањања непослушних чланова који се самосталним деловањем одвајају од групе, после сазнања да овај посао доноси одличну зараду.

Закључак:

Наставиће се тренд раста кријумчарења кокаина рутом Јужна Америка – Европа у које су укључене балканске организоване криминалне групе, које се удружују на основу географског порекла, криминалне прошлости, родбинских и пријатељских веза и одсуства језичких баријера у комуникацији и заједничком раду. Балканске организоване криминалне групе у кријумчарењу кока-

¹⁸МУП Р Србије, *Процена претње од тешког и организованог криминала*, 2015, стр. 19.

ина користиће све софистицираније методе деловања и профит остварен кријумчарењем кокаина пласираће коруптивним радњама у легалне новчане токове, услед чега ће Србија остати ограничено тржиште кокаина, са високом ценом и смањеном доступношћу на локалном тржишту.

У циљу решавања проблема кријумчарења кокаина од стране балканских организованих криминалних група, потребно је уложити додатне напоре како би се повећао интензитет усмереног прикупљања података и размене обавештајних података, што се може и спровести потпуном имплементацијом Полицијско – обавештајног модела¹⁹ у Министарству унутрашњих послова Републике Србије. Неопходно је интензивирати достављање обавештајних података иностраним партнерским службама за спровођење закона о повезаности држављана са подручја Западног Балкана у кријумчарењу кокаина. Потребно је унапредити регионалну сарадња (сарадња на Балкану) применом принципа „ефикасно, брзо и безбедно“ у циљу прикупљања, обраде и анализе свих информација о криминалним радњама које су везане за злоупотребу дрога, уз међусобну размену тих информација на националном нивоу. Као једна од мера може се применити јачање регионалних капацитета полицијске и царинске сарадње, укључујући и међународне полицијске организације. Потребно је унапредити сарадњу са државама у којима се производи кокаин, али и земљама у Европи, како би спроводила већа контрола прилива новца, чиме би се ојачала борба против кријумчарења кокаином.

Правна регулатива и усклађеност са међународним правом и конвенцијама игра значајну улогу у борби против дрога. У том смислу потребно је унапредити Националне стратегије за борбу против организованог криминала, израдити Упутство о поступању полицијских службеника Министарства унутрашњих послова у борби против дрога, редовно ажурирати и усклађивати списак психоактивно забрањених супстанци сходно изменама у међународним и европским актима и на националном нивоу, али и спроводити обуку за активно учешће у националном систему за рано упозорење.

Литература:

1. Delibašić, V.: *Suzbijanje zloupotreba opojnih droga sa stanovništva krivičnog prava*. Beograd: Službeni glasnik, 2014.
2. European Police Office (2013) *The EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA)*, Hag.
3. European Police Office (2017) *The EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA)*, Hag.
4. Europol (2015) *EU Drug Markets Report*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction
5. MUP R Srbije (2015), Procena pretnje od teškog i organizovanog kriminala.

¹⁹ Полицијско – обавештајно модел (eng. Intelligence – Led Policing) је дефинисан у члану 34. Закона о полицији као савремени начин управљања полицијским пословима, заснован на криминалистичко – обавештајним информацијама.

6. MUP R.Crne Gore (2013) Procjena pretnje od teškog i organizovanog kriminala.
7. UNODC (2014). World Drug Report.
8. UNODC (2015). World Drug Report.
9. United Nations Office on Drugs and Crime, *Estimating Illicit Financial Flows Resulting from Drug Trafficking and Other Transnational Organized Crimes: Research Report*, Vienna, October 2011.

SMUGGLING OF COCAINE IN EUROPE BY BALKAN ORGANIZED CRIMINAL GROUPS

Summary: Smuggling and illegal cocaine trade is ranked among five the most profitable jobs of today by highly organized criminal groups, characterized by tightness, hierarchical and strict division of roles and activities in the international frameworks. It represents the source of other criminal activities, primarily as a financial support for performing various organized forms of financial crime, corruption and „money laundering“, but also for the smuggling of firearms, stolen vehicles, human trafficking. The long process of transition and socio-economic recovery, as well as the legacy of opportunities that have prevailed during the conflicts in the territory of the former Yugoslavia, influenced the development of certain forms of organized criminal activity and the strengthening of its ties in the Balkan region. In the chain of drug smuggling, many well-organized crime groups all over the world are involved, and among them there are the strongest and the most organized groups which originate from these areas, so-called Balkan organized criminal groups. For the countries of the Western Balkan, such as: Serbia, Croatia, Bosnia and Herzegovina and Montenegro, the smuggling of cocaine by these groups poses a serious threat. Although the transportation of cocaine is largely done from the Balkans, the danger represents the „dirty money“ acquired by smuggling cocaine which returns to the leaders or influential members of an organized criminal group. In this way, the leaders and influential members of the group, in the countries of origin, increase their own power and wealth and thus acquired money they legally invest into the business flows in the countries of the Balkans. This type of criminal activity is difficult to link to the crimes committed abroad.

Key words: Balkan organized criminal groups, smuggling, illegal trade, cocaine

